

GIÁO DỤC KỸ NĂNG ĐẢM BẢO AN TOÀN CHO TRẺ MẪU GIÁO

NGUYỄN THỊ MỸ HẠNH*

Ngày nhận bài: 30/10/2017; ngày sửa chữa: 01/11/2017; ngày duyệt đăng: 16/11/2017.

Abstract: Safety security for kids is the top priority duty in kindergarten care and education. Teachers and relatives cannot be with the kids every moment and everywhere. As such, it is essential to teach the kids to protect themselves and avoid possible dangers. Attractive and interesting lessons, games, and stories shall assist kindergarten teachers to well perform the duty of education of safety security skills for kids.

Keywords: Safety education, safety security, safety for kindergarten kids.

1. Đặt vấn đề

Trẻ em lứa tuổi mầm non, với sức khoẻ “mong manh” và trí tuệ còn non nớt rất dễ bị ảnh hưởng của các tác nhân môi trường. Nhưng mọi trẻ mẫu giáo (TMG) bình thường đều hoạt bát, hiếu động và tò mò, muốn tìm tòi, khám phá mọi vấn đề xung quanh. Tuy nhiên, hiểu biết về thế giới xung quanh của trẻ lại hạn hẹp, kinh nghiệm sống ít ỏi, nên trẻ thường không thể lường trước được hậu quả từ những hành động của mình, khi gặp nguy hiểm cũng thiếu khả năng tự bảo vệ bản thân. Vì vậy, người lớn phải có kiến thức và luôn có ý thức để giữ an toàn cho trẻ. Ngoài việc chú ý chăm sóc để đảm bảo an toàn cho trẻ thì việc dạy các kiến thức, kỹ năng (KN) để trẻ tự đảm bảo an toàn cho bản thân là điều vô cùng quan trọng.

2. Nội dung

Ở lứa tuổi mẫu giáo, tư duy của trẻ đã phát triển và cho phép trẻ hiểu được các mối quan hệ qua lại, sự phụ thuộc giữa con người với các sự vật, hiện tượng xung quanh (các mối quan hệ đơn giản, được thể hiện dưới hình thức trực quan phù hợp với khả năng của trẻ). Đồng thời, TMG có thể hiểu được các quy tắc, chuẩn mực, cũng như những điều ngăn cấm có tính chất giáo dục, bảo vệ đảm bảo an toàn. Điều đó cho phép các nhà giáo dục đưa nội dung giáo dục trẻ KN tự đảm bảo an toàn cho bản thân một cách có hiệu quả. Trẻ càng được hướng dẫn sớm về cách tự bảo vệ mình để tránh những nguy hiểm cho bản thân thì sẽ càng vững vàng vượt qua những thử thách của cuộc sống.

Việc dạy trẻ những KN tự bảo đảm an toàn cho bản thân là cả một quá trình. Người lớn (giáo viên mầm non (GVMN), cha mẹ trẻ) cần phải có các biện pháp giáo dục phù hợp với đặc điểm tâm, sinh lí của trẻ lứa tuổi mầm non. Để làm tốt việc này, người lớn không thể bỏ qua các hình thức giáo dục, các hoạt động hấp dẫn liên quan đến nhu cầu của trẻ; những hoạt động dễ dàng thu hút sự quan tâm chú ý và lôi cuốn trẻ tham gia. Một số hình thức, hoạt động giáo

dục KN tự đảm bảo an toàn cho TMG mà GVMN có thể tổ chức như sau:

2.1. Giáo dục KN đảm bảo an toàn thông qua giờ học. Tận dụng các giờ học thích hợp để hình thành ở trẻ các KN tự đảm bảo an toàn. Tuy nhiên, việc tích hợp nội dung giáo dục này phải được thực hiện nhẹ nhàng, khéo léo, tự nhiên, tránh gò ép dẫn đến dần trải, tản mạn. Xét trong tất cả các giờ học của TMG cho thấy, không phải giờ học của lĩnh vực nào cũng có thể tích hợp giáo dục đảm bảo an toàn cho trẻ. Các lĩnh vực có nhiều cơ hội giáo dục KN tự đảm bảo an toàn cho trẻ thông qua giờ học là: khám phá môi trường xung quanh, giáo dục thể chất, tạo hình...

2.1.1. Giờ học khám phá môi trường xung quanh. Môi trường xung quanh gồm tất cả các yếu tố của tự nhiên và xã hội quanh trẻ, có quan hệ mật thiết với nhau và ảnh hưởng trực tiếp đến đời sống, sự tồn tại và phát triển của trẻ. Vì vậy, hầu hết các nội dung khám phá môi trường xung quanh đều chứa đựng nhiều nội dung giáo dục KN đảm bảo an toàn cho trẻ. GVMN cần thận trọng, suy xét kĩ lưỡng những nội dung tích hợp phù hợp trong mỗi giờ học. Mỗi một đề tài, giáo viên (GV) cần cân nhắc để lựa chọn nội dung khám phá, chọn hoạt động khám phá thích hợp, đảm bảo thực hiện thành công giờ học theo quan điểm tích hợp trong giáo dục.

Phần lớn đề tài thuộc các chủ đề bản thân, nước và các hiện tượng thiên nhiên, các phương tiện giao thông, đồ dùng, động vật... đều rất phù hợp để giáo dục KN đảm bảo an toàn cho trẻ. Ví dụ: - *Đề tài “Một số giác quan”*: Tổ chức cho trẻ khám phá các cách để bảo vệ các giác quan, cách nhận biết một số bệnh thường gặp, thái độ của trẻ đối với bản thân khi bị bệnh; - *Đề tài “Một số hiện tượng thiên nhiên”*: Trẻ được khám phá cách thức để tránh tác hại của mưa, nắng, gió; các đồ dùng thường sử dụng để tránh mưa, tránh nắng...; - *Đề tài “Một số côn trùng”*: Trẻ khám

* Trưởng Cao đẳng Sư phạm Trung ương

phá cách phòng tránh những tác hại do côn trùng gây ra, cách giữ gìn vệ sinh môi trường...

2.1.2. Giờ học tạo hình. Các loại tiết, bài dạy tạo hình rất phong phú. Trong số đó, có nhiều bài dạy trẻ cần sử dụng kéo, hồ dán, màu nước, nhũ và nhiều loại nguyên vật liệu khác. Các đồ dùng, nguyên vật liệu trẻ sử dụng trong các hoạt động tạo hình cũng có thể gây ra những nguy hiểm, ảnh hưởng xấu đến trẻ. Vì vậy, cùng với việc dạy trẻ các KN tạo hình cơ bản GVMN cũng cần quan tâm đến việc dạy cách sử dụng các đồ dùng, nguyên vật liệu an toàn. Chẳng hạn, khi trẻ dùng kéo, GV dạy trẻ học được cách cầm kéo, cách đưa kéo cho người khác an toàn; giờ học dùng đến bút chì, trẻ biết cầm bút, đặt bút xuống khi không sử dụng, đưa bút chì cho bạn, cho cô đúng cách...

2.1.3. Giờ học thể chất. Nhu cầu vận động là nhu cầu cơ bản của TMG. Trẻ luôn hiếu động và ham vận động, nên các giờ thể chất luôn được trẻ đón nhận hào hứng, tham gia tích cực. Vì vậy, việc tổ chức các giờ học thể chất góp phần rèn luyện, phát triển thể lực; giúp trẻ có KN vận động khéo léo trong các điều kiện môi trường khác nhau; dạy trẻ KN giải quyết vấn đề trong các hoàn cảnh đặc biệt để đảm bảo an toàn cho bản thân.

2.2. Giáo dục KN đảm bảo an toàn thông qua các trò chơi học tập. Trò chơi học tập là loại trò chơi được sử dụng phổ biến trong các hoạt động giáo dục ở trường mầm non. Thông qua trò chơi có thể thực hiện được nhiều mục đích giáo dục: củng cố kiến thức, rèn luyện KN nhận thức, KN xã hội, giáo dục hành vi, thái độ ứng xử của con người đối với môi trường xung quanh... Qua trò chơi học tập, GV có thể giáo dục và sơ bộ đánh giá KN đảm bảo an toàn của trẻ. Đối với nội dung giáo dục KN đảm bảo an toàn cho TMG, GVMN có thể thiết kế được rất nhiều dạng trò chơi, nội dung chơi phong phú, hấp dẫn. Ví dụ:

- Trò chơi "Nối hình": + Nối hành động nên làm với mặt cười, hành động không nên làm với mặt méu; + Phát cho trẻ giấy A4 có hình các hình ảnh về cách sử dụng các thiết bị điện, cách sử dụng đúng nối với mặt cười, cách sử dụng sai nối với mặt méu.

- Trò chơi "Đánh dấu theo yêu cầu của cô": + GV phát cho mỗi trẻ một tờ giấy A4 có hình vẽ về các đồ dùng trong gia đình, yêu cầu trẻ đánh dấu vào những đồ dùng mà trẻ được sử dụng; + Phát cho mỗi trẻ một tờ giấy A4 có ảnh mấy bạn nhỏ đang đi xe máy cùng bố, mẹ. GV yêu cầu trẻ đánh dấu vào hình ảnh những bạn nhỏ ngồi trên xe máy đúng cách, an toàn.

- Trò chơi "Thi xem đội nào nhanh" - Thi lựa chọn món ăn: + GV gắn tranh các món ăn lên bảng - trẻ lên chọn những món ăn phù hợp, tốt cho sức khỏe

(trên bảng có món ăn còn tươi ngon, có món ăn bị hỏng); + GV để hình ảnh các món ăn trên bàn - mỗi trẻ trong đội lên chọn 2 món ăn có thể ăn cùng với nhau và gắn thành cặp ở trên bảng; + GV gắn tranh các món ăn lên bảng - trẻ lên chọn những món ăn có thể mang theo khi đi picnic...

- Trò chơi "Gắn hình": + Cô gắn bức tranh quang cảnh mùa đông, có một bạn nhỏ trong tranh chỉ mặc chiếc áo sơ mi và đi chân đất - trẻ tìm và gắn những trang phục bạn nhỏ cần mặc để giữ ấm cơ thể; + GV gắn lên bảng ảnh một bạn đi ngoài trời nắng - trẻ tìm và gắn các đồ dùng bạn có thể sử dụng để tránh nắng; + Gắn bức ảnh một nhóm bạn - trẻ gắn các địa điểm (nơi) nhóm bạn có thể chơi...

- Trò chơi "Kể đủ ba thứ": Khi GV nói về 1 bệnh nào đó, trẻ sẽ kể 3 nguyên nhân có thể dẫn đến bệnh đó. Ví dụ: Tôi đau bụng - Trẻ sẽ nói: uống nước lã, ăn phải thức ăn bị hỏng, ăn phải thức ăn nấu chưa chín...

2.3. Giáo dục KN đảm bảo an toàn thông qua đọc/kể chuyện. Trong cuộc sống hàng ngày, những câu chuyện về an toàn cho trẻ nhiều vô kể. Những câu chuyện có nội dung về việc dạy trẻ KN tự bảo vệ mình như: An toàn thân thể, an toàn ngoài xã hội, an toàn khi vui chơi, an toàn ở môi trường bên ngoài (môi trường thiên nhiên), an toàn trong cuộc sống, an toàn khi gặp thiên tai... rất phù hợp để đọc/kể cho trẻ nghe. Tình huống của các câu chuyện được lấy từ ý kiến của các bậc phụ huynh, cô giáo và thực tiễn cuộc sống. Dùng những câu chuyện kể sinh động để giáo dục trẻ biết cách tự bảo vệ bản thân, không chỉ khiến trẻ dễ hiểu và tiếp thu mà còn nâng cao tính hiệu quả của giáo dục an toàn.

Khi đọc/kể chuyện cho trẻ nghe với mục đích giáo dục KN tự bảo vệ, người lớn không nên đặt ra nhiều câu hỏi đàm thoại mà chỉ nên hỏi trẻ từ 1-3 câu hỏi xoay quanh nội dung trọng tâm, nhằm giải quyết mục đích chính mà người lớn đã đặt ra. Ví dụ: khi đọc cho trẻ nghe câu chuyện *Cuộc tấn công của bầy ong* (trong tập truyện *An toàn ở môi trường bên ngoài*) GV/cha mẹ trẻ chỉ nên hỏi: - Vì sao Ong vàng lại tấn công Gà mào đỏ?; - Để không bị ong đốt (tấn công) thì phải làm gì?; - Nếu bị ong đốt rồi thì phải làm như thế nào?

3. Kết luận

Giáo dục đảm bảo an toàn cho TMG là nội dung giáo dục quan trọng, được quy định cụ thể trong chương trình giáo dục mầm non nhưng lại không có hình thức giáo dục đặc thù dành riêng cho việc thực hiện nội dung này. Để thực hiện mục tiêu, nhiệm vụ giáo dục đảm bảo an toàn cho trẻ, GVMN cần linh

(Xem tiếp trang 91)

nặn, màu nước, dây trang kim, lá cây, nilon, hạt hạt, que...

Với các nguyên vật liệu này, giáo viên có thể hướng dẫn hoặc cùng làm với trẻ một số món ăn: thịt xiên từ que + xốp + màu nước hoặc que + đất nặn; Món nem từ: giấy vụn hoặc len vụn, nilon cuộn lại; Món rau luộc, rau xào từ: lá cây, giấy, hoặc len vụn... Hoặc giáo viên có thể hướng dẫn trẻ làm chiếc bánh sinh nhật từ xốp, que, đất nặn, dây trang kim...; hướng dẫn trẻ làm bó hoa để tặng sinh nhật từ giấy màu các loại, que, giấy bóng kính; hướng dẫn trẻ tạo ra các hộp quà từ vỏ hộp bánh, giấy màu, dây ruy băng.

Những đồ chơi mà giáo viên chuẩn bị cho trẻ tại góc chơi “Gia đình”, giúp trẻ nảy sinh ý tưởng về nội dung chơi như: Bữa cơm cuối tuần, tổ chức sinh nhật...

3. Kết luận

Tóm lại, các đồ chơi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề có vai trò, ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với trẻ mẫu giáo. Để phát huy tối đa tác dụng của đồ chơi đối với trẻ, khi lựa chọn, thiết kế đồ chơi, giáo viên cần đảm bảo một số nguyên tắc sau: - Đồ chơi phải đảm bảo tính giáo dục; - Phù hợp với đặc điểm chơi của trẻ ở từng giai đoạn lứa tuổi; - Phù hợp với

điều kiện thực tiễn của nhóm lớp; - Đồ chơi phải thỏa mãn nhu cầu về ý muốn hoạt động tích cực trong khi chơi của trẻ; - Đồ chơi đảm bảo yêu cầu vệ sinh, an toàn và bền chắc; - Đồ chơi phải đảm bảo tính thẩm mỹ. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Phạm Thị Châu - Nguyễn Thị Oanh - Trần Thị Sinh (2002). *Giáo dục học mầm non*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [2] Đặng Hồng Nhật (2008). *Tạo hình và phương pháp hướng dẫn hoạt động tạo hình cho trẻ em làm đồ chơi quyển 2*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [3] Nguyễn Ánh Tuyết (2004). *Giáo dục mầm non những vấn đề lí luận và thực tiễn*. NXB Đại học Sư phạm.
- [4] *Kĩ yếu sinh viên nghiên cứu khoa học năm 2005*. Trường Cao đẳng Sư phạm Nhà trẻ - Mẫu giáo TW1.
- [5] Trần Nguyên Hương. *Công nghệ hỗ trợ cho trẻ khuyết tật*. Tạp chí Giáo dục, số đặc biệt tháng 9/2016; tr 135-138.
- [6] Nguyễn Quang Uẩn (2011). *Tâm lí học đại cương*. NXB Đại học Sư phạm.
- [7] Nguyễn Quang Uẩn (2011). *Giao tiếp sư phạm trong giáo dục đặc biệt*. NXB Đại học Sư phạm.

Giáo dục kĩ năng đảm bảo...

(Tiếp theo trang 88)

hoạt, sáng tạo trong quá trình lồng ghép, tích hợp nội dung giáo dục nội dung này với các hình thức, nội dung giáo dục khác. Việc tích hợp cần đảm bảo thực hiện hài hoà, đồng bộ các nội dung giáo dục trong chương trình giáo dục mầm non, tránh biến tất cả các hoạt động ở trường mầm non thành các hoạt động giáo dục KN tự đảm bảo an toàn cho trẻ. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (1997). *Chiến lược phát triển giáo dục mầm non từ nay đến 2020*.
- [2] Hoàng Thị Oanh - Nguyễn Thị Xuân (2006). *Giáo trình: Phương pháp cho trẻ mẫu giáo khám phá khoa học về môi trường xung quanh*. NXB Giáo dục.
- [3] Nhiều tác giả (2010). *Những câu chuyện vàng về khả năng tự bảo vệ mình*. NXB Kim Đồng.
- [4] Nguyễn Thị Thu Hiền (2008). *Tuyển tập trò chơi, thí nghiệm khám phá môi trường xung quanh*. NXB Giáo dục.
- [5] Nguyễn Thị Thanh Bình (2009). *Giáo trình chuyên đề về giáo dục kĩ năng sống*. NXB Đại học Sư phạm.
- [6] Ngô Công Hoàn (1995). *Giao tiếp và ứng xử của cô giáo với trẻ em*. NXB Đại học Sư phạm.
- [7] Nguyễn Văn Lê (2006). *Giao tiếp sư phạm*. NXB Đại học Sư phạm.
- [8] Nguyễn Ánh Tuyết (2004). *Giáo dục mầm non - Những vấn đề lí luận và thực tiễn*. NXB Đại học Sư phạm.
- [9] Nguyễn Thị Hòa (2014). *Giáo trình Giáo dục học mầm non*. NXB Đại học Sư phạm.

Hướng dẫn sử dụng...

(Tiếp theo trang 93)

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Gia Khánh (2009). *Bài giảng nhi khoa* (tập 1). NXB Y học.
- [2] Tạ Thúy Lan - Trần Thị Loan (2008). *Sự phát triển thể chất trẻ em lứa tuổi mầm non*. NXB Giáo dục.
- [3] Phạm Khắc Chương (1998). *Giáo dục gia đình*. NXB Đại học Sư phạm.
- [4] Lê Thị Bắc Lý (2014). *Giáo trình văn học trẻ em*. NXB Đại học Sư phạm.
- [5] Nguyễn Quang Uẩn (2011). *Tâm lí học đại cương*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [6] Horton J.C (2001). *Critical periods in the development of the visual system*. Paul H Brookes Publishing, pp. 27-44
- [7] Sears W - Sears M (1995). *The Discipline Book: Everything You Need to Know to Have a Better-Behaved Child - From Birth to Age Ten*. 1st edition, Little Brown & Company, New York, USA.